

1992 pp.). – Острог, 1992. – Ч. I. – С. 92-98; Його ж. Острог как политико-административный, экономический и политический центр XVI в. // Федоровские чтения. 1981. – Москва, 1985. – С. 48-56; Матеріали до історії Острозької академії (1576-1636): Бібліограф. довідник / Упор. І. З. Мицько. – Київ, 1990. – С. 28, 83, 84; Перлштейн А. Несколько слов о княжестве Острогском // Временник Общества истории и древностей российских при Московском университете. – Москва, 1852. – Кн. 14. – С. 35-40, 45-47; Його ж. Описание города Острога // Чтения Общества истории и древностей российских при Московском университете. – Москва, 1847. – № 4. – С. 137-139; Тучемский М. Город Острог. – Почаев, 1913. – С. 12-16; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913. – S. 43, 44, 96-100.

Віктор Атаманенко

Акти (хроніка) Острозького парафіяльного костелу

“Akta kościoła farnego ostrogi” – комплексне нарративно-документальне джерело. Зберігається під № 1031 в Державному архіві в Кракові (Польща) в збірці князів Сангушків. Структура хроніки схожа на структуру діаріусів або хронік: більшість тексту розміщена у хронологічному порядку, повідомлення продатовані. Це дає підстави називати джерело не просто актами, записами, а хронікою. Більш точно – хронікою, яка писалася при острозькому парафіяльному костелі, оскільки не всі вміщені повідомлення стосуються тільки історії храму; автор звертає увагу й на події, що відбувалися за межами Острога. Джерело подає переважно польською мовою, хоча існують вставки, іноді великі за обсягом, латинських текстів; частина тексту наводиться паралельно двома мовами – староукраїнською та польською; уміщено невеличкий фрагмент гебрейською. Помітним є насичення

мови повідомлень, особливо тих, які описують перші десятиліття XVIII ст., латинськими формулами.

Хроніка, найвірогідніше, почала писатися у першій третині XVII ст. місцевим католицьким плебаном *Войцехом Вітковським*. Авторство наступних частин, за невеликими винятками, у джерелі не зазначається. Можна припустити, що писалася хроніка наступниками *Вітковського* або людьми з їх найближчого оточення. Хронологічно джерело охоплює відтинок від близько першої половини XV ст. до 1804 року. У тексті наявні часові прогалини. За продовжуваністю хроніку загалом можна умовно поділити на три основні частини: приблизно перша половина XV ст. – 1497 р., 1616-1648 pp., 1699-1804 pp., хоча деякі відомості хронологічно виходять за межі означених періодів. Кількість сторінок із деякими пізнішими додатками становить 368. Під час написання хроніки використовувалися усні та письмові джерела. Окрім оригіналу хроніки, відомо про два списки джерела. Перший був виконаний Станіславом Кардашевичем (сином острозького історика С. Кардашевича) у 1894 році. Місцезнаходження цього списку невідоме. Інший неповний список хроніки зберігається в ЦДАУК. Він виконаний паралельно польською та російською мовами. Назва “Akta kościoła farnego ostrogi, które zbierał i pisał począł Xiądz Wojciech Witkowski około roku 1620” – “Летопись церкви фарной острожской, которую собирать и писать начал ксендз Войцех Витковский около 1620 г.” Справа нараховує 30 арк. рукописного тексту, який є витягами з хроніки і доведений не до 1804 р., а до 1799 року. Наприкінці справи запис: “Ці витяги з оригіналу, що його мені уділив п. Кардашевич (очевидно, йдеться про С. Кардашевича-молодшого, бо його батько помер у 1887 р. – Т. В.), переписував пан Фелікс Весоловський в Гощі для мене, я ж займався пошу-

ком (певно, відомостей, документів – Т. В.) із розпорядження гр. Ігнат'єва, київського і волинського генерал-губернатора, коли йшлося про відбудову острозького костелу. Гоща, 22 липня 1898 року. Олександр Злотницький”. Низка виписок із хроніки зберігається у фонді З. Л. Радзимінського у Відділі рукописів ЛННБУС. Значною мірою хроніку використав при написанні праці з історії Острога С. Кардашевич. У 30-х рр. XX ст. фрагмент джерела опублікував у виданні “Rocznik Wołyński” Я. Гоффман. Археографічну публікацію фрагментів хроніки на сторінках часопису “Wołanie z Wołynia=Воляння з Волині” розпочато проф. М. П. Ковальським та кс. В.-Й. Ковалівим у 1996 році. Зараз публікацію хроніки здійснює Т. Вихованець. Джерело містить три згадки про ОА у XVII столітті. Під 1617 р. повідомляється про бакалавра з академії Валентинуса Закліковича, котрий певний час працював у прикостельній школі і через недогляд якого в останній трапилася пожежа. Під 1620 р. відзначається, що на момент прибуття в Острог плебана Вітковського Войцеха (а це відбулося у 1619 р.) учні католицької прикостельної школи ще навчалися при “Академії руській під керівництвом ректора руського”. Третя згадка про академію як “школу” міститься у фундації А.-А. Ходкевич острозькому парафіяльному костелові від 1624 року. Тут же містяться унікальні відомості про синів Олександра Острозького – Костянтина-Адама та Януша-Павла, дорогобузького архимандрита Луку, козацького гетьмана Бородавку.

Джерела: ЛННБУС. – ВР. – Радз. № 181/VI, 4 (ч. 2). – Арк. 1-10; ЦДІАУК. – Ф. 2227. – Оп. 1. – Спр. 710; Archiwum państwowe w Krakowie (Polska). Archiwum Sanguszków. Rękopisy. – Sygn. 1031.

Видання: “Budynek Szkoły Ostrogskiej przy Kościele Ostrogskim (1620)” / Підг. М. Ковальський // Wołanie z Wołynia=Воляння з Волині. – 1996. – № 9. – С. 37-39 (згадка про Острозьку академію); Початок острозької Хроніки / Підг. М. Ковальський // Там само. – 1997. –

№ 19. – С. 45-47; Хроніка Острозької парафії. [Rok Pański 1618]. Śmierć Xiążęcia Konstantego / Підг. Т. Вихованець // Там само. – 1999. – № 31. – С. 46-47; Kronika parafii Ostrogskiej. [Rok Pański 1619]. Śmierć i testament X. Janusza. Testament X. Janusza / Підг. Т. Вихованець // Там само. – 2000. – № 32. – С. 44-47; Kronika parafii Ostrogskiej. [Rok Pański] 1617. Odmiana w rządzie kościelnym / Підг. Т. Вихованець // Там само. – 1999. – № 30. – С. 45-46 (згадка про Острозьку академію); Kronika parafii Ostrogskiej. [Rok Pański] 1621. Najazd kozacki do Os[t]roga szkodlywy / Підг. Т. Вихованець // Там само. – 1999. – № 29. – С. 46-47; Rok Pański 1621. Dział wieczny / Підг. Т. Вихованець // Там само. – 1999. – № 28. – С. 46-47; Akta kościoła farnego Ostrogskiego od 1622 r. / Wyd. J. Hoffman // Rocznik Wołyński. – Równe, 1934. – Т. 3. – С. 192-212.

Література: Вихованець Т. Акти (хроніка) Острозького фарного костелу // Острозький краєзнавчий збірник. – Острог, 2004. – Вип. 1. – С. 6-9; Його ж. Войцех Вітковський (р. н. невід. – 1623) // Острозькі просвітники XVI – XX ст. – Острог, 2000. – С. 148-154; Його ж. Хроніка острозького фарного костелу як джерело до вивчення генеалогій острозьких міщан // Генеалогічні записки Українського геральдичного товариства. – Біла Церква, 2002. – Вип. 3. – С. 125-135; Його ж. Хроніка острозького фарного костелу як джерело до історії Острозької академії // Студентські наукові записки. – Острог, 2000. – Т. 1. – С. 26-32; Ковальський М. П. Документи родинного фонду Сангушків Краківського державного воєводського архіву як джерела з соціально-економічної історії України XVI-XVIII ст. // Архіви України. – 1983. – № 3. – С. 60-63; Gorczak B. Katalog rękopisów archiwum XX. Sanguszków w Sławucie. Ułożył i historią tegoż archiwum skreslił Bronisław Gorczak, konserwator zbiorów sławuckich. – Sławuta, 1902; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913.

Тарас Вихованець

АКТОВІ КНИГИ

Узагальнена назва для книжкової документації судово-адміністративних установ, які діяли протягом XV-XVIII ст. на українських землях, що входили до складу Ве-